

'Vecht, wees geen slaaf'

INTERVIEW
FRIEDA PITTOORS

● Toneelgroep Amsterdam en NTGent met 'Tartuffe' in Groningen

Door Nico de Boer

Groningen 'Alleen al om haar invulling is het de moeite waard een stoel te reserveren', jubelde een Vlaamse toneelcriticus over Frieda Pittoors' rol van de huismeid Dorine in *Tartuffe* door Toneelgroep Amsterdam en NTGent. Het stuk is na Vlaanderen nu hier te zien, morgen in Groningen. "Mijn personage is het voorbeeld van de eeuwige slaaf", zegt de actrice die al sinds haar achtste op het toneel staat.

In de oorspronkelijke toneeltekst van Molière is Dorine een jonge huismeid, in deze bewerking een oude. Gebleven zijn haar gladder tong en scherpe inzicht. "Ze heeft meteen door wat voor iemand Tartuffe is", licht Frieda Pittoors (1947) toe. "Zij gaat meteen in de aanval en probeert door hem heen te prikken." Bij Molière is Tartuffe een schijnvrome zwerver die door gehuichel aan de macht komt in het huis van de rijke koopman Orgon. De vermaarde Bulgaarse gastregisseur Dimiter Gotscheff (1943) heeft veel overboord gegoid. Hij borduurt in deze voorstelling verder op de spraakmakende Tartuffe die hij maakte bij het Thalia Theater (Hamburg) en de Salzburger Festspiele. Bij hem is *Tartuffe* een actuele zwarte satire over de moreel uitgeholde samenleving, geardeerd met een dosis galgenhumor.

Frieda Pittoors: "Tartuffe is nu niet zozeer een huichelaar, maar een buitenstaander die zijn woede uit over de wereld van vandaag, over hoe onrechtvaardig die in elkaar zit." Het raamwerk van Molières stuk blijft min of meer overeind. "Orgon en zijn vrouw, hun kinderen en de meid blijven dezelfde personages. Alleen zie je nu dat ze anders reageren op Tartuffe. Zij zijn kwaad dat er zo iemand hun leven binnendringt."

Pittoors' personage staat vrijwel de gehele voorstelling op het toneel. Dorine is van Bulgaarse komaf, net als Gotscheff, en werkt al veertig jaar in het huishouden van Orgon. "Zij weet dus heel goed hoe het hier reilt en zeilt, maar ze is haar Bulgaarse roots niet vergeten. Ze heeft haar plaats in de maatschappij bevochten en denkt aan haar eigen belang. Dat zie je vaker bij buitenlanders die in Nederland of België wonen. Ze zijn bijna nationalistischer dan de nationalisten, omdat ze hun positie moeten verdedigen. Ze kan heel gemene dingen over buitenlanders zeggen. Het is eigen aan de mens. Als hij eenmaal iets verworven heeft, wil hij het voor zichzelf houden, een ander mag er dan niet aankomen."

De huismeid is trouw aan haar baas Orgon, die ze door dik en dun zal verdedigen. "Ja, maar als ze ziet dat haar baas alles verliest en al zijn vermogen geeft aan Tartuffe, draait ze om en wordt Tartuffe haar baas. Begrijpelijk, want ze heeft niets anders om op terug te vallen." Voor Gotscheff is Dorine het voorbeeld van de eeuwige slaaf. Iemand die altijd slaaf zal blijven, maar dat ook wil blijven. "Dat vindt hij erg kwalijk. Waarom ze dat willen? Ik denk omdat ze zich veilig voelen als ze zelf geen verantwoordelijkheid hoeven nemen. Het stuk gaat er juist over dat mensen hun verantwoordelijkheid moeten nemen als ze vinden dat de wereld fout in elkaar zit. Dan moet je willen vechten en je niet verschuilen achter het feit dat je slaaf bent."

De in Antwerpen geboren Frieda Pittoors staat al sinds haar achtste in het theater. "Ik weet niet beter dan dat ik altijd gespeeld heb. Ik ging als kind naar theaterles. Daar werd ik er meteen uitgepikt en mocht ik spelen met beroepsacteurs." Nadat ze haar middelbare school had afgemaakt (gymnasium) ging ze naar de toneelschool.

Opmerkelijk is dat ze al sinds de jaren zeventig in Nederland speelt bij ensembles als Het Zuidelijk Toneel, Maatschappij Discordia, ZT Hollandia en nu alweer een jaar of zeven bij Toneelgroep Amsterdam. Ze was groots in voorstellingen als *De bitterzoet*, *De Leenane trilogie* en recentelijk *De Russen*. Ze wordt in oktober 65, maar aan stoppen wil ze voorlopig niet denken. "Ik kan me niet voorstellen dat ik niet meer zou spelen. In oktober ga ik met pensioen, maar Ivo (van Hove, directeur van Toneelgroep Amsterdam) heeft al gezegd: 'Je blijft toch gewoon rollen spelen?' Dan kan ik niet nee zeggen." Ze lacht. "Zolang het geestelijk en lichamelijk kan, blijf ik het doen. Je moet niet boven je macht grijpen. Anders wordt het triest."

Al die jaren heeft ze haar bevoegenheid behouden. Wat drijft haar? "Ik heb gedurende mijn hele carrière de behoefte gehad om niet alleen maar entertainment te zijn. Ik wil ook graag dat mensen door het toneel getroost worden. Of dat ze op een andere manier of genuanceerder gaan denken. Dat ze de mens beter gaan leren kennen met al zijn schoonheden en lelijkheden. Misschien daardoor ook wel mensen kunnen vergeven. Die Dorine is eigenlijk een rotvrouw, maar ik zie in haar ook wel facetten van mezelf terug. Ze kan grappig en lief zijn, maar ook heel gemeen. De wereld is niet zwart-wit. En dat kan je met toneel heel goed overbrengen."

Voorstelling

De voorstelling *Tartuffe* door Toneelgroep Amsterdam en NTGent is morgen te zien

in de Stadsschouwburg in Groningen.
Aanvang 20.15 uur, Kaarten 9,50 euro tot
25 euro.

▲ Frieda Pittoors als de huismeid Dorine
(geheel links) in 'Tartuffe'. Foto: GPD
Phile Deprez